

't Pauweveerke - J.J. Cremer

Handschrift 't Paauwenveérke : Een Betuwsche novelle.

Gedateerd Arnhem 6 september 1857. Handschrift in bezit van de koninklijke bibliotheek. Fol. 2-24: oorspronkelijke handschrift. Fol. 28-49: afschrift 'ter voordracht'. Fol. 26-27 en 50-51: 7 inleidingen tot voordrachten in 1857-1858 v.

1e druk in: De Tijdspiegel, dl. 1. Arnhem : D.A. Thieme, 1858. dl. 1, p. 335 e.v. 18

2e druk in: Distels in 't weiland. Leiden: A.W. Sijthoff, 1865. P. 67-98

3e druk in: Nieuwe Over-Betuwsche vertellingen. Leiden: A.W. Sijthoff, 1867. p. 81-120

4e druk in: In de Betuwe. Licht en schaduw. - Leiden: A.W. Sijthoff, z. j. (c. 1868). 51 p.

5e druk: 't Pauweveerke : Overbetuwsche vertelling. Leiden: A.W. Sijthoff, [ca. 1870]. 4e druk. Algemeene bibliotheek, dl. 1. 51 p.

6e druk in: Overbetuwsche novellen. Leiden: A.W. Sijthoff, [1872]. p. 41-80. Met Bruur Joapik

7e druk in: Overbetuwsche novellen. Leiden: A.W. Sijthoff, [1872]

8e druk in: Overbetuwsche novellen. Leiden: A.W. Sijthoff, [1877]. p. 41-80 (met 8 andere novellen)

9e druk in: Overbetuwsche novellen. Amsterdam: Gebr. Koster, [1880]. p. 41-80. Samen met Bruur Joapik.

10e druk in: Romantische werken, dl. 12. Amsterdam: D. Noothoven Van Goor, 1881. p. 31-61.

11e druk in: Overbetuwsche novellen. Leiden: A.W. Sijthoff, ca. 1885. 7^e druk. p. 28-56. Vijftig-cents-editie, no. 18.

12e druk in: Overbetuwsche novellen. Leiden: A.W. Sijthoff, ca. 1900. 9^e druk. P. 28-56. Vijftig-cents-editie, no. 18.

13e druk. Overbetuwsche novellen. Leiden: A.W. Sijthoff, ca. 1905. 10^e druk. p. 28-56. Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers.

14e druk in: Leidsche herdrukken. Leiden: A.W. Sijthoff, 1905. Leidsche herdrukken, no. 1. p. 1-31.

15e druk in: 't Pauweveerke, enz. tien novellen. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij., [1909]. p. 3-31. Bibliotheek voor het Nederlandsche volk. Deel 2. (Nieuwe uitgave van de Leidsche herdrukken).

16e druk in: Overbetuwsche novellen: 't kriegende kriegske [...et al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij., ca. 1920. 11e druk. p. 28-56.

17e druk in: Overbetuwsche novellen: 't kriegende kriegske [...et al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitgeversmij., ca. 1935. 12e druk. Romantische werken. p. 28-56.

18e druk in: De kleine boekerij : uitgegeven en van inleiding en aantekeningen voorzien door J.J. Borger en F.J. Schmid. – Groningen etc. : P. Noordhoff, 1938. 87 p. De kleine boekerij, no. 3.

19e druk in: Overbetuwsche novellen: 't kriegende kriegske [et al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitgeverij n.v., [1940]. 13e druk. 365 p.

20e druk in: Schoeffele ien de hof : Betuwsche vertellingen. Nijmegen : Drukkerij Trio, 1980. p. 22-46.
Bewerkt door Thijs van Woerkom.

21e druk in: Distels in 't weiland : Over-Betuwsche vertellingen ... [ingeleid door H.J. Eijssens. 's-Gravenhage : Kruseman's uitgeversmaatschappij b.v., [1980]. p. 67-98. Met afb. Fotografische herdruk van de uitgave uit 1865.

Vertaling in het Duits:

In: Holländische Novellen : nach dem Niederländischen von W. Lange, Fr. Schnettler und A. Steinbach. Leipzig: Druck und Verlag von Philipp Reclam jun, [1880]. 613 p. p. 442-492: Die Pfanenfeder ('t Pauweveerke).

Bewerking in het Fries:

It pauwefearke - Jacobus van Loon, Jz. [S.l. : s.n.], [1875]. 22 p. Naar J.J. Cremer, iets verkort ; de dialoog in het Friesch.

Bewerking tot toneelstuk:

'T Pauweveerke : toneelspel in vier bedrijven. Bewerking door U.G. Dorhout. Drieborg : J. Bakker, 1912.

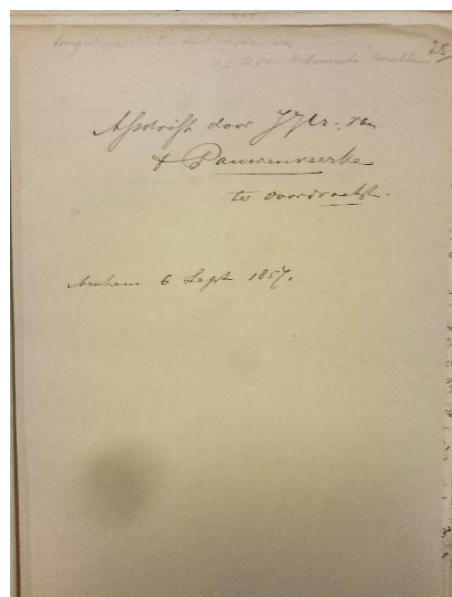
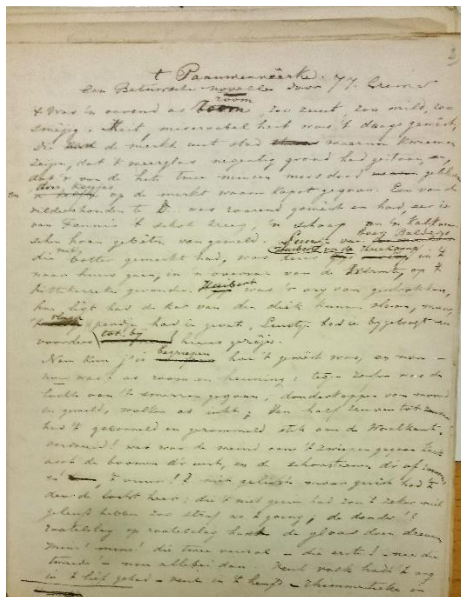
Dorhout (U. G.), Geïllustreerde gids voor de Zaanstreek. (Morks' Nederlandsche reisgidsen, No. 18). Dordr., C. Morks Czn. 1913. post 8o. m. 13 afb. op 4 pltn., en 1 krt. f 0.50.

—— Naar Broek in Waterland, Monnikendam, Marken, Volendam en Edam. Gids voor reizenden in het zuidoostelijk deel van Noordholland. Dordrecht, C. Morks Czn. 1912. post 8o. m. 14 afb. en 1 krt. f 0.50.

—— 't Pauweveerke. Tooneelspel in 4 bedrijven. [7 m., 2 vr.]. Bewerkt naar **Cremer's** novelle „'t Pauweveerke" uit „Overbetuwsche novellen". Drieborg, J. Bakker. 1912. gr. 8o. f 0.75.

2^e druk: Scheemds : De Noordstar, 1930.

Handschrift in de Koninklijke bibliotheek in Den Haag:

Paauweveerke. Inleiding tot de voordracht in Den Haag op 23 november 1857.

Diligentia s Gravenhage

Oefening kw kennis

23 nov 57

Mijne dames en heeren!

T is de derde maal dat ik voor u optrad; de eerste maal als werkend lid van Oefening kw kennis.

Reeds tweemalen genoot ik de eer als spreker voor u op te treden, en dezen avond deed ik zulks met te meer genoegen als medelid uwer hooggeachte vereeniging; -wilt mij met dezelfde goedwiligheid als vroeger hooren; ook wanneer ik op nieuw veel van uw geduld te vragen heb. En wat zal het zijn dat ik u geven waarvoor dat geduld wordt ingeroepen. Alweder en Eén ding heb ik vóór bij vroeger, t is, dat mijn geschrift nog niet in zettters handen gevallen is. T is iets geheel nieuws wat ik u geven zal. En toch alweder een eenvoudige Ob. B. novelle. Helaas! Geen eenvoud! Wilt ge nader weten wat ge krijgen zult, welnu; gij bekomt een preek op bijzondere wijze; een preek met een pauw in 't midden, met heel wat afdelingen. Met den tekst aan 't einde, maar toch met een titel of hoofd en dat hoofd is

Het Paauwenveerken

Diligentia 's Gravenhage. Oefening kor. kermiss 23 Nov 87.
Myne Dames en Heeren!

50.

~~Ik kwam de derde maal dat ik voor u optrad, de
eerste maal als werkend lid van Oef. kor. kermiss.~~

Reeds tweemaal genoot ik de eer als spreker voor u
op te treden, op deren avond deed ik zulks ^(met u. ingezonden) als medelid. ^{van}
hooggeachte Vereeniging. - Trikt mij met deelpde goed-
willigheid ² (hooren) als vragers; ook wanneer ik op nieuw
veel van u geduld te vragen heb. ~~En wat heb ik
lijp dat ik u geen vooroor dat jedne moet ingespreken.~~

Een ding heb ik voor bij vragen, 't is, dat
~~Almede~~ mijn geschrift nog niet in letteren handen gevallen is.
~~En toch~~ Almede
't is iet geheel nieuws wat ik u geven zal. ~~Almede~~
een eenroude Or. B. novelle. 't laar! geen eenvoud!

Trikt ze nader weten wat ze krijgen zult, melnu zij be-
komt een preek op bijzondere wijze; een preek met
een pauze in 't midden, met heel wat afdelingen
met den tekst aan 't einde, maar toch met een titel
op hoofs en dat hoofs is

Met Paarmenvee na.

Inleiding bij de voordracht door J.J. Cremer in Arnhem op 2 januari 1859

Arnhem Nut 2 jan 1859

Mijne dames en Heeren!

Het is mij een groot genoegen dat ik in staat was het gegeven woord te houden om dezen avond als spreker voor u op te treden.

Mag ik (mijne hoorderessen en H.) veronderstellen dat mijne OverBetuwsche novellen aan eeniger uwer niet geheel onbekend zullen zijn, het genoegen u een te mogen voordragen had ik tot heden niet. ~~Thans werd mij Door het voor~~ Door het vereerende aanzoek van ~~11 11~~ bestuurderen deze Nutsafdeeling is de gelegenheid er toe mij aangeboden en / ik maak er volgaarne gebruik van.

Alzoo voor een Over B. novelle – nog niet in druk verschenen,- vraag ik uw welwillende aandacht.

Wilt gij nader weten wat gij krijgen zult ~~t is een bijzonder soort van preek die ik houden ga~~ welnu gij bekomt een preek, op bijzondere wijze * een preek in heel wat afdeelingen, met een pauze in t midden, met den tekst achteraan, maar toch met een titel of hoofd en dat hoofd is:

't Paauwenveêrke

Arnhem Nut 2 Jan 1859

Mijne dames en Heeren!

Het is mij een groot genoegen dat ik in staat was het gegeven woord te houden om dezen avond als spreker voor u op te treden.

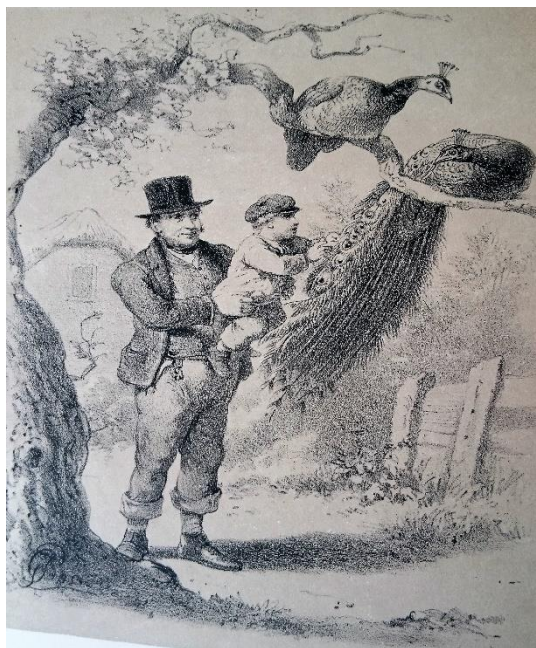
Mag ik (mijne Hoorderessen en H.) veronderstellen dat mijne OverBetuwsche novellen aan eeniger uwer niet geheel onbekend zullen zijn, het genoegen u een te mogen voordragen had ik tot heden niet. ~~Thans werd mij Door het voor~~ Door het vereerende aanzoek van ~~11 11~~ bestuurderen deze Nutsafdeeling is de gelegenheid er toe mij aangeboden en / ik maak er volgaarne gebruik van.

Alzoo voor een Over B. novelle – nog niet in druk verschenen,- vraag ik uw welwillende aandacht.

Wilt gij nader weten wat gij krijgen zult ~~t is een bijzonder soort van preek die ik houden ga~~ welnu gij bekomt een preek, op bijzondere wijze * een preek in heel wat afdeelingen, met een pauze in t midden, met den tekst achteraan, maar toch met een titel of hoofd en dat hoofd is:

't Paauwenveêrke

Afb. uit Distels in 't weiland, 1865.

Arnhemsche courant, 3 februari 1865:

* Nijmegen, 1 febr. Heden avond hield de heer **Cremer** in de nieuwe fraaije zaal der societeit de Harmonie eene lezing, ten onderwerp hebbende de betuwsche novelle: „het Paauwenveerke”. De zaal kon de toegevloede schare bijna niet bevatten. Met de meeste belangstelling werd weder de uitmuntende voordragt van den „eenigen” lezer gevolgd.

Arnhemsche courant, 17 maart 1865:

* Al hadden wij het gelezen en herlezen en al had ook een gedeelte van het arnhemsche publiek het reeds eenmaal kunnen hooren, toch kunnen wij het den heer **Cremer** niet evel duiden, dat hij gister avond „op veler verlangen” 't *Pauwenveerke* nog eens voordroeg. Die meesterlijke beschrijving van den dommen hoogmoed — gelukkig alleen bij boeren bekend, bij „steêlui” kan ten minste het praedicaat gemist worden, al zijn ze soms wat „van 't huize gebêten” — die treffende schildering van den wedstusschen Hannes Balders met zijn Mieken” en Miesles op zijn „Kees,” waarbij men onder het lezen zelf bijna den adem verliest, het aandoenlijk stoffe van het afgodisch beminde jongske van den rijken trotschaard, wie kent ze niet, en wie eenigt zich niet met het oordeel van velen, dat van al de betuwsche novellen 't *Pauwenveerke* ligt het meesterstuk is? Maar wie het niet heeft hooren voordragen, kent de waarde van dit juweeltje nog slechts ten halve. Ook daarmede heeft de heer **Cremer** zich gister avond weder nieuwe lauweren verworven. De ademlooze stilte in de goed bereede zaal, soms slechts afgebroken door een gullenschaterlach of door het zacht snikken van teedere moeders, getuigden van den diepen indruk, dien de zoo terecht gevierde spreker weet te weeg te brengen. Mogen wij nog dikwerf het voorrecht hebben hem te hooren! Op de sympathie van het arnhemsche publiek kan hij altijd rekenen.

Het vaderland, 8 januari 1870:

van Maanen te nemen, deelen wij nader mede.

Amsterdam, 7 Jan. — Driekoningenfeest in het Paleis voor Volksvlijt, voordracht door Cremer van zijn Pauwenveerke in Odeon, en het benefiet van den heer Tjasink in den grooten schouwburg, bij welke gelegenheid een nieuw tooneelwerk van den heer Tinbergh werd gegeven, getiteld: Jan Van Leiden, de Koning van Sion. Ziedaar wat voor velen het doen eener keuze gisterenavond nog al moeielijk maakte. En op dien avond nu trad ook de heer Zaalberg van 'sGravenhage in Frascati op, om tot zijn talrijke vrienden in de hoofdstad te spreken over het Concilie te Rome tegenover de moderne maatschappij, en daarna de belangwekkende figuur van pater Hyacinthe in een helder daglicht te plaatsen. De ruimte, waarover voor een bericht in de dagbladen kan worden beschikt, laat niet toe een overzicht te geven van den rijkdom van denkbelden en woorden, waarmede deze geroutineerde spreker zijn gehoor wist te boeien. Beurtelings indrukwekkend en schertsend, sarcastisch en gloedrijk, legde hij al het gewicht zijner eigenaardige persoonlijkheid in de schaal om die ten voordeele der nieuwere richting te doen overhellen. De ademlooze stilte waarmede zijn 4 a 500 toehoorders van allen rang en stand en van elke gezindheid zaten te luisteren, werd soms afgebroken door een onwillekeurig opgewekten lach of een niet langer te bedwingen applaussement. Meester van zijn onderwerp, meester van het woord en in uiterlijke voordracht uitnuntende, offerde hij zijn onderwerp slechts een enkele maal op aan het mededeelen zijner eigen ervaringen welke, bij de schetsteekening van het kerkelijk leven in Nederland, doorschemerden voor hen die nader bekend zijn met de lotgevallen van dezen kanseldienaar, wiens optreden blijkbaar een diepen indruk maakte en wiens lezing onbetwistbaar veel goeds kan stichten.

'T PAUWEVEERKE

OVERBETUWSCHE VERTELLING

DOOR

J. J. CREMER

VIERDE DRUK

TE LEIDEN, BIJ A. W. SIJTHOFF

Brief van 16 oktober 1871:

Den Haag 16 Oct '91.

Amice!

Tot mijn bedruken heb ik het reeds niet om u het opnemen van mijn Pauzeverke te vergunnen, anders deed ik het zeker. De Heer Gythoff te Leiden is er eigenaar van. Ik weet niet of Hd aan onze vriend zal willen voldoen; my dunkt dat het hem niet veel kan schaden aan- gezien by die vertelling reeds in vier verschillende drukken onder de oogen van 't publiek heeft gebrachd, nadat zij haar eerste in de Tijdspiegel hadt opgenomen.

Vraag het dus aan den Heer Gythoff; gy kunt desverkieende van dit briefje gebruik maken om Hd. te doen zien dat ik er volstrekt niets tegen heb.

Uw vriendelijke groet.
J. Bremer.

21.
Als u een nieuw afschrijven in de Haarlemsche Courant wilt laten drukken? of anderszins wilt laten drukken?

'T PAAUWENVEERKE. OVERBETUWSCHE VERTELLING

DOOR

J. J. CREMER,

is à 50 cents bij alle Boekhandelaren verkrijgbaar.

Vlaardingsche courant, 19 februari 1870:

— De op Woensdag jl. aangekondigde soirée musicale et littéraire had voor een talrijk opgekomen auditorium plaats, en wij vergisten ons niet toen wij zeiden dat deze avond een voor Vlaarding's ingezetenen zeldzaam genot zou opleveren. De jeugdige musici kweten zich vrij goed van hunnetaak, de cornet à piston verdient bijzondere vermelding, de heer J. Schumacher van Utrecht belooft in deze veel.

Doch voor alles hebben wij geen lof genoeg voor de voordracht van *het Pauwenveerke*, novelle van J. J. Cremer; het was ons dikwerf als hoorden wij Cremer zelve; de zoo terecht allerwegen geroemde novelle van Cremer zoo uitstekend goed voorgedragen, doet ons de hoop voeden, daar er nog zoovele andere keurige novellen van Cremer zijn, dat de heer H. F. C. H. Vincent ons nog dikwerf op een dier novellen in Overbetuwschen tongval onthalen zal.

Provinciale Overijsselsche en Zwolsche courant, 2 oktober 1872:

mijn waarde heer redenaar, 't volk kwam niet om nuttige lessen te hooren, maar om zich op zijn vrijen zondagavond te amuseeren.

Wij, voor ons, gelooven dat onze novellisten de rechte personen zijn voor 't houden van volkslezingen, en al zijn zij zelf niet present, hun geschriften staan ons ten dienste. De novellen van Cremer leenen zich daar uitstekend toe; de sproken en vertellingen van Schimmel zouden zeker ook succès hebben; trouwens, iemand, die goed thuis is in onze hedendaagsche litteratuur, zal het niet aan stof ontbreken. Niet alleen dat 't volk zoo aangenaam bezig gehouden wordt; maar menige les, onder ernst of scherts verborgen, treft doel juist omdat zij niet als *les* gegeven wordt. Zoo verhaalde ons onlangs iemand den indruk, door 't lezen van 't Pauwenveerke van **Cremer** teweeggebracht. Een doodsche stilte heerschte in de zaal, in gespannen aandacht hingen allen aan de lippen van den redenaar, en toen 't volk zich na afloop verwijderde, ging het niet als gewoonlijk luidruchtig opgewonden heen, maar stil, bedaard, onder den indruk van 't gehoorde, even als of het de kerk verliet. 't Verhaal is ook stichtelijker dan menige preek.

Dat men verder alles aangenaam moet inrichten, zoo

ZIE, DAT'S MOOI! Tijd is geld! Kennis is macht!

Werken en denken en leeren is leven:
Wie hier niet werkt, is zijn plekje op aard,
Wie daar niet denkt, is het leven niet waard,
En om te leeren is 't leven gegeven.

De GEMINT.

ALGEMEENE BIBLIOTHEEK,

onder redactie van H. C. BOGGE.

20 deeltjes, elk à 15 ct. per deeltje uitgegeven, doch nu bij elkander te verkrijgen voor slechts **ƒ 2.**

1. 't Pauweveerke, Overbetuwe'sche Vertelling, door J. J. **CREMER.**
2. De verspreiding en bewerktuiging der Dieren, door J. v. d. HORVEN.
3. Beschouwingen over de doodstraf, door JULES SIMON.
4. Het Bijlart, door Dr. D. BIERENS DE HAAN.
5. Aankjes in de Oude-Schoolwereld, door J. TER GOUW.
6. Huishoudkunde, door Mr. W. R. BDER.
7. Pestalunz. Een levensbeeld, door Dr. J. W. VAN DE-VENTER.
8. Andersen's Prentenboek zonder prenten: Vertellingen van de mens, door J. J. L. TEN KATE.
9. Telegraphie. Populair behandeld door W. VRUGGINK.
10. De Heer van Boorden en zijn gezin en een Klokken-
studie. Een paar portretten uit de samenleving, door
GERARD KELLER.
11. Onze Gevangeniszen, door A. A. STUART.
12. De Banchen, door Dr. N. W. P. RAUWENHOFF.
13. Gewone Dingen met een Kransje. Twee Novellen, door
R. KOOPMANS VAN BOEKEREN.
14. De Sterrenloop, door P. VAN DER BURG.
15. Zetmeel en melk. Een paar onderwerpen uit het gebied
van Scheikunde, door Dr. D. DE EGERS.
16. Bloemlesing uit de Gedichten van Mr. J. VAN LENNEP.
17. De natuurlijke geseidheid van den bodem van Neder-
land. Bijdrage van H. C. VAN HALL.
18. Floris en Blanchefleur, die, medat ze lang gescheiden
waren en vele gevaren hadden doorstaan, tot een ha-
welijk luamen, Nederlandsche volkroman. Zeer ver-
makelijk om te lezen.
19. Ond Nieuws over den Nederlandschen Landbouw, door
W. C. H. STARING.
20. Koffie, Thee en Chocolade, door O. DAMME.

Wie een stel van 20 deeltjes koopt, betaalt daarvoor slechts ƒ 2 en krijgt daarbij cadeau het een of ander boek-
werk, dat vroeger bij de uitgave ongeveer ƒ 1.50 heeft gekost.
In dat presentboekwerk kan men een enveloppe met hen vinden
voor belangrijke premien, die wij cadeau maken, als: 1 Zeil-
boek van 6 tom, 1 fraai Rijtuig en Paard, 1 prachtige Pin-
nino, 1 compleet Tafelset, 1 Seraphine-orgel, vele gouden
en zilveren Horloges, Schilderijen, oleographien en natuurlijk
ook vele Kleinigheden, doch zodanig, dat ieder toch wat ca-
deau krijgt. De namen van hen, die de 100 grootste premien
cadeau hebben gekregen, worden gepubliceerd. Zou er wel
oof moeder aanbod zijn gedaan? Zend ƒ 2 per postwissel aan
GEBOEDERS KOSTER, Lellegraet, Amsterdam, en
het pakket wordt zoo spoedig mogelijk afgeleverd! Zet op den
postwissel: *Algemeene Bibliothek.* (3272)

Brinkman 1901-1910:

— voor het Nederlandsche volk. [Nieuwe
uitg. van Leidsche herdrukken]. Leiden,
A. W. Sijthoff's Uitgevers-maatschappij.
1909. 10 dln. kl. 8o. geb. ƒ 5.—; afz. dln
geb. à ƒ 0.60.

Deel I. J. J. Cremer, Grietje op 't
Heuningsarf enz. 11 novellen.

Deel II. J. J. Cremer, 't Pauweveerke
enz. 10 novellen.

Deel III. J. J. Cremer, De Betuwsche
neef enz. 8 novellen.

31 augustus 1927:

geschieden te hebben.

't Pauweveerke wordt door Multatuli, die toch een heel ander man was dan de zachtzinnige Cremer, geprezen in zooverre dat hij schrijft nooit meer iets na die novelle van Cremer te hebben willen lezen. „Want ik vraag me af,” schrijft hij in „Wijs mij de plaats waar ik gezaaid heb”, „welke kleine plaats er over blijft voor waarheid in de harten der lezers, als er zooveel sympathie kan worden opgewekt door een verzinsel. Als den heer Cremer eenmaal een dieptreffende wond werd geslagen, zou niemand gelooven aan de oprechtheid zijner smart. „De jammerkreet van den mensch”, vervolgt Multatuli, „zou onopgemerkt wegsterven, omdat ieder zich den toon zou herinneren, dien de artist wist aan te slaan, en ik zelf acht me bij het aanschouwen van een werkelijk gebeurde ramp niet in staat tot dieper meegevoel dan de aandoening die me bezielde bij den dood van het boerejongetje, dat een offer werd van den hoogmoed zijns vaders.”

Brinkman 1936-1940:

Cremer, J. J. : 't Pauweveerke. Gron., P. Noordhoff. 1938. 8o. 16 x 11⁵. 87 blz. [De kleine boekerij. Een serie voortbrengselen uit de Ned. letterkunde, voornamel. ten dienste van het m.u.l.o. Uitgeg. en van inleidingen en aantekeningen voorz. door J. J. Borger en F. J. Schmit. No. 3]. fl. 0.55.

— Romantische werken. 12 dln. (Sijthoff). *Partic. prijs opgeheven.*

Laatst bijgewerkt: 8 mei 2020.

www.jacobcremer.nl